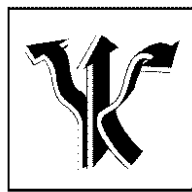

**ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Західнодонбаський інститут**

МАУП

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ

ПРОГРАМА

**нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
галузь знань: 0305 Економіка та підприємництво
напрямок підготовки: 6.030505 Управління персоналом та
економіка праці**

**Павлоград
2016**

Навчальна програма нормативної навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудова відносини» для студентів за галуззю знань 0305 Економіка та підприємництво, напрям підготовки: 6.030505 Управління персоналом та економіка праці, 2016 рік – 16 с.

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ: к.е.н., доцент Тищенко Т.І.

Ухвалено на засіданні кафедри управління персоналом та менеджменту,
30 серпня 2016 р., протокол №   1

Затверджено Вченою радою Західнодонбаського інституту ПрАТ «ВНЗ
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

“20” вересня 2016 року, протокол № 1

МЕТА, ЗАВДАННЯ І МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Мета дисципліни: формування теоретичних і практичних знань щодо функціонування, розвитку та регулювання соціально – трудових відносин у суспільстві, розкриття сучасних методів аналізу і планування показників трудової діяльності підприємства, дослідження шляхів підвищення ефективності мотивації і стимулювання праці, резервів підвищення продуктивності праці.

Предмет економіки праці і соціально-трудова відносин - це праця як доцільна діяльність людей, яка завжди й одночасно є взаємодією між людиною та природою, а також відношенням між людьми в процесі виробництва.

Завдання: висвітлення теоретико – методологічних та соціально – економічних аспектів сучасних проблем економіки праці й соціально – трудових відносин; формування у студентів практичних навичок і вмінь щодо управління працею та регулювання відносин у соціально – трудовій сфері; придбання студентами практичних умінь і навиків для розробки заходів щодо вдосконалення організації і оплати праці, підвищення ефективності використання трудових ресурсів; сприяння дослідницькій діяльності, розвитку самостійності і відповідальності студентів.

У результаті вивчення курсу «Економіка праці та соціально-трудова відносини» студенти повинні **знати**:

- теоретичні основи економіки праці в масштабі країни, галузі, підприємства (організації, установи);
- особливості відтворення трудових ресурсів и трудового потенціалу;
- особливості формування й функціонування соціально-трудова відносин на різних рівнях управління;
- основні підходи до оцінки ефективності й продуктивності праці, фактори й резерви її зростання;
- особливості оплати праці на підприємствах різних форм власності та механізмів господарювання;
- основні Закони України в сфері регулювання соціально-трудова відносин; - загальні поняття рівня життя населення та соціальних гарантій працівникам у ринковій економіці;
- міжнародний досвід регулювання соціально-трудова відносин, заробітної плати й доходів.

У результаті вивчення даного курсу студенти повинні **вміти** самостійно:

- визначати показники продуктивності праці, визначати резерви її зростання на підприємстві;
- прогнозувати та регулювати рівень продуктивності праці на підприємствах;
- визначати заробітну плату працівників та формувати фонд оплати праці;

- вивчати та використовувати досвід розвинутих країн щодо забезпечення високої ефективності праці та прогресивних методів організації та оплати праці.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ОБ'ЄКТ, ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Праця як предмет наукового економічного дослідження. Економіка праці в системі наук. Історичний напрямок економічної думки раціональної організації праці та управління людськими ресурсами.

Визначення предмету економіки праці та соціально – трудових відносин. Об'єкт в сфері соціально – трудових відносин. Фактори, що визначають попит і пропозицію на робочу силу.

Мета дисципліни, структура та основні проблемні сфери. Головні завдання курсу. Задачі економіки праці на сучасному етапі розвитку суспільства.

Ключові поняття: праця як об'єкт дослідження і вивчення, працевдатність, інтенсивність, предмет економіки праці, мета курсу.

Базові знання, уміння і навички: Уявлення про предмет економіки праці, процеси, які відбуваються в соціально-трудоій сфері нашої держави; отримання навичок в сфері соціально-трудоих відносин, ринку праці і зайнятості.

ТЕМА 2. ТРУДОВІ РЕСУРСИ І ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА

Населення як суб'єкт економічних та інших суспільних процесів: економіко – активне і економіко – неактивне населення.

Процес відтворення населення, показники його природного і механічного руху. Фази процесу відтворення трудових ресурсів. Поняття екстенсивного та інтенсивного відтворення. Структура і розміщення населення України.

Суть і зміст соціально – економічних категорій “трудоі ресурси”. Показники визначення трудових ресурсів. Демографічний, освітній, професійно – кваліфікований аспекти трудових ресурсів. Роль і місце трудових ресурсів в економіці України. Соціально-економічний розподіл трудових ресурсів. Стан і структура трудових ресурсів. Методи прогнозування, планування, розрахунку потреби в трудових ресурсах. Джерела поповнення трудових ресурсів.

Поняття трудового потенціалу. Трудовий потенціал працівника, трудовий потенціал підприємства і трудовий потенціал суспільства. Показники виміру трудового потенціалу суспільства.

Якість населення країни і персоналу підприємства. Динаміка змін в структурі населення країни. Схема балансу трудових ресурсів, її зміст, зведені і специфічні показники.

Основні поняття: населення, трудові ресурси, відтворення населення, економічно активне і економічно неактивне населення, безробітні, трудовий потенціал, ресурси робочого часу.

Базові знання, уміння і навички: уявлення про методи визначення потреби в трудових ресурсах, складати баланс трудових ресурсів, планувати потребу в трудових ресурсах; визначати: структуру економічно активного і економічно неактивного населення, показники природного, механічного, соціального і економічного руху населення; характеризувати і оцінювати динаміку змін в структурі населення країни.

ТЕМА 3. СОЦІАЛЬНО – ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ ЯК СИСТЕМА

Визначення і суть соціально – трудових відносин: суб'єкти, об'єкти, типи та принципи. Форми існування соціально – трудових відносин.

Фактори формування і розвитку соціально – трудових відносин в суспільстві: соціальна політика, глобалізація економіки, розвиток суспільної праці і виробництва. Формування системи соціально – трудових відносин.

Поняття соціального захисту і його основні напрямки у сфері праці. Соціальні інститути та механізм соціального захисту працівника. Поняття соціальних гарантій.

Напрями формування нової системи соціально-трудоових відносин.

Основні поняття: соціальні відносини, соціально-трудоові відносини, найманий робітник, роботодавець, принципи системи соціально-трудоових відносин, конфлікт, дискримінація.

Базові знання, уміння і навички: принципи системи соціально-трудоових відносин; оцінювати специфічні обставини і конкретні чинники, які впливають на соціально-трудоові відносини.

ТЕМА 4. СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО

Поняття і суть соціального партнерства (трипартизму) як основного типу соціально – трудових відносин. Фактори розвитку та принципи соціального партнерства. Мета соціального партнерства. Поняття про «загальне благо». Історичний аспект розвитку соціального партнерства за рубежом і в Україні.

Суб'єкти соціального партнерства: роботодавці та їх об'єднання. Функції держави в регулюванні відносин соціального партнерства. Участь профспілок в регулюванні трудових відносин, сприянні зайнятості населення, забезпеченні соціального захисту працівників. Діловий і соціальний уніонізм.

Суть, показники, типи і соціальна структура трудового конфлікту. Причини і наслідки трудового конфлікту. Фактори, які обумовлюють складність трудового конфлікту. Процес вирішення і форми трудового конфлікту. Порядок ведення переговорів на всіх рівнях ієрархічної структури суспільства. Предмет переговорів.

Механізм функціонування соціального партнерства та органи соціального партнерства в Україні. Правові і організаційні проблеми становлення системи соціального партнерства в Україні. Міжнародний досвід соціального партнерства.

Основні поняття: соціальне партнерство, трипартизм, суб'єкти соціального партнерства, профспілка, конфлікт, трудовий конфлікт.

Базові знання, уміння і навички: принципи діяльності соціальних партнерів; оцінювати стан і розвиток соціально-трудова відносин в колективі.

ТЕМА 5. РИНОК ПРАЦІ ТА ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ

«Ринок праці» як соціально – економічна категорія: визначення, суть, зміст і структура. Поняття кон'юнктури ринку праці. Система відносин на ринку праці та її головні компоненти. Визначення інфраструктури ринку праці. Елементи ринку праці: товар, попит, пропозиція, ціна робочої сили.

Умови виникнення і ефективного функціонування ринку праці. Сегменти ринку праці: первинний і вторинний ринки. Функції сучасного ринку праці: суспільного розділу праці, інформаційна, посередницька, цінотворча, стимулююча, регулююча. Типи і види ринків праці.

Механізм функціонування сучасного ринку праці. Визначення складу механізму функціонування ринку праці: суб'єкти, об'єкти, цілі, інструменти та засоби впливу. Особливості і етапи формування ринку праці в Україні.

Регулювання ринку праці. Головні конвенції Міжнародної організації праці в сфері регулювання ринку праці.

Основні поняття: ринок праці, робоча сила, ринкова система, кон'юнктура, гнучкість ринку, інфраструктура, сегментація, попит і пропозиція, регулювання ринку праці.

Базові знання, уміння і навички: уявлення про методи прогнозування кон'юнктури ринку праці, прогнозувати ринкову кон'юнктуру і характеризувати фактори, які вплинули на стан ринку праці; складати баланс ринку праці; визначати сукупний попит та сукупну пропозицію на ринку праці.

ТЕМА 6. СОЦІАЛЬНО – ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ ЗАЙНЯТОСТІ

Поняття зайнятості. Класифікація форм зайнятості за різними критеріями. Концепція повної і глобальної, примусової і добровільної зайнятості. Види зайнятості згідно класифікації Міжнародної організації праці. Визначення статусу зайнятості економічно – активного населення.

Визначення та види безробіття. Форми безробіття. Суть природного безробіття. Закон Оукена. Безробіття і інфляція. Соціально-економічна оцінка рівня безробіття. Причини неточного визначення рівня безробіття.

Система показників визначення ефективності зайнятості. Критерії та показники раціональної зайнятості. Проблеми зайнятості і безробіття в сфері соціально – трудових відносин.

Державне регулювання зайнятості населення в Україні. Повноваження та функції державних органів в сфері регулювання соціально – трудових відносин. Проблеми зайнятості в Україні. Принципи державної політики в сфері регулювання зайнятості.

Зарубіжний досвід регулювання зайнятості населення.

Основні поняття: зайнятість, види зайнятості, форми зайнятості, показники зайнятості, форми безробіття, регулювання зайнятості.

Базові знання, уміння і навички: оцінювати проблеми зайнятості і безробіття у сфері соціально-трудових відносин; визначати показники, які характеризують кількісну оцінку ефективності зайнятості; розраховувати рівень безробіття та рівень зареєстрованого безробіття на ринку праці.

ТЕМА 7. ОРГАНІЗАЦІЯ І НОРМУВАННЯ ПРАЦІ

Поняття та основні напрямки організації праці. Мета і задачі організації праці на підприємстві. Загальна характеристика організації праці. Основні напрямки наукової організації праці.

Визначення розподілу і кооперації праці. Поняття та зміст технологічного, функціонального і професійно – кваліфікаційного розподілу праці.

Сутність нормування праці. Система норм та нормативів праці. Головні задачі нормування праці. Класифікація витрат робочого часу. Законодавче регулювання робочого часу і часу відпочинку.

Трудовий процес і його раціоналізація. Поняття робочого місця, робочої зони. Класифікація і організація робочих місць, їх планування і обслуговування. Методи нормування трудових процесів. Особливості організації робочих місць в різних типах виробництва. Спеціалізація і оснащення робочих місць. Планування робочих місць. Особливості організації робочих місць керівників, фахівців, технічних службовців. Основні функції обслуговування робочих місць, форми і системи такого обслуговування.

Значення і ефективність типового проектування організації робочих місць. Раціоналізація трудових процесів і управлінських процедур. Аналіз трудового процесу. Проектування прогресивних трудових процесів. Показники раціональності трудових процесів.

Умови праці і напрямки їх вдосконалення. Фактори формування умов праці на підприємстві.

Основні поняття: організація праці, кооперація праці, нормування праці, технічний поділ праці, трудовий процес, раціоналізація, розміщення кадрів, робоче місце, зона обслуговування, умови праці, норма часу.

Базові знання, уміння і навички: уявлення про цілі і основні напрями організації праці; аналізувати діючі форми організації праці; розробляти нормативи і норми праці.

ТЕМА 8. ПРОДУКТИВНІСТЬ І ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАЦІ

Визначення, суть та теоретичні аспекти ефективності праці.

Поняття продуктивності і продуктивності праці. Економічна сутність показників і методів вимірювання продуктивності праці.

Поняття і сутність факторів продуктивності. Резерви підвищення продуктивності праці.

Суть програм управління продуктивністю праці на підприємстві.

Основні поняття: продуктивність праці, виробіток, трудомісткість, ефективність праці; валова, товарна і реалізована продукція; фондівіддача, фондоозброєність, енергоозброєність.

Базові знання, уміння і навички. Уявлення про чинники, які впливають на продуктивність праці і методи їх розрахунку; пропонувати шляхи підвищення продуктивності праці на виробництві; аналізувати показники продуктивності праці.

ТЕМА 9. ПОЛІТИКА ДОХОДІВ І ОПЛАТИ ПРАЦІ

Основні цілі і пріоритети соціальної політики на сучасному етапі розвитку економіки України. Умови реалізації соціальної політики. Основні тенденції політики доходів. Заходи по усуненню негативних явищ і тенденцій.

Соціально – економічна сутність заробітної плати. Функції та принципи організації заробітної плати. Визначення структури заробітної плати. Принципи і складові елементи організації заробітної плати.

Форми і загальні поняття систем оплати праці. Тарифне нормування оплати праці: тарифна система та її призначення; тарифні сітки і ставки; тарифні надбавки і доплати; удосконалення тарифної системи.

Державне регулювання заробітної плати. Мінімальна заробітна плата. Суть та умови договірної регулювання заробітної плати. Необхідність і форми державного регулювання заробітної плати в економічній системі.

Поняття мотивації. Теорії мотивації: процесуальні і змістовні. Сучасні теорії мотивації. Матеріальне та нематеріальне стимулювання праці.

Основні поняття: соціальна політика, рівень життя, реальні доходи, реальна заробітна плата, грошовий дохід родини, споживання благ, прожитковий мінімум, продовольчий кошик, соціальні трансферти, організація заробітної плати, тарифний коефіцієнт і ставка, мотивація, стимулювання.

Базові знання, уміння і навички: уявлення про форми і системи заробітної плати, способи оцінки їх ефективності, принципи їх застосування для різних груп працівників; аналізувати ефективність діючих форм і систем заробітної плати; обґрунтовувати застосування форм і систем оплати праці для різних груп працівників.

ТЕМА 10. ПЛАНУВАННЯ ПРАЦІ

Методичні основи планування продуктивності праці. Визначення мети планування зростання продуктивності праці. Основні техніко – економічні показники планування продуктивності праці.

Розробка плану продуктивності праці, мета і основні етапи планування. Показники виявлення резервів можливого підвищення продуктивності праці.

Планування й аналіз чисельності працівників. Розрахунок нормативів навантаження і обслуговування.

Планування і аналіз заробітної плати. Етапи та показники визначення планового фонду заробітної плати. Планування середньої зарплати.

Основні поняття: план за працею, планування зростання продуктивності праці, планування чисельності і структури кадрів, календарний, номінальний і ефективний фонди робочого часу, планування заробітної плати, середня заробітна плата.

Базові знання, уміння і навички: уявлення про систему показників по праці і заробітній платі; аналізувати показники по праці і заробітній платі; скласти план з праці; розробляти програми зростання продуктивності праці.

ТЕМА 11. АНАЛІЗ, ЗВІТНІСТЬ, АУДИТ У СФЕРІ ПРАЦІ

Система трудових показників і взаємодія їх елементів. Аналіз чисельності, структури і руху кадрів. Основні задачі аналізу чисельності і складу працівників.

Аналіз забезпеченості підприємства робочою силою. Показники використання кадрів. Аналіз продуктивності праці. Основні задачі аналізу. Методика аналізу. Аналіз зростання продуктивності праці за чинниками. Аналіз структури виробничої програми підприємства. Аналіз заробітної плати.

Звітність і аудит у сфері праці. Суть і мета аудиту в трудовій сфері. Об'єкти аудиту. Система показників для аудиту.

Аспекти аудиту. Етапи проведення аудиту. Підготовчий етап аудиторської перевірки. Збір інформації. Джерела інформації. Обробка і аналіз інформації. Методи оцінки. Ефективність аудиту в трудовій сфері.

Основні поняття: система трудових показників, аналіз, звітність, аудит в трудовій сфері.

Базові знання, уміння і навички: система трудових показників і методика їх аналізу; аналізувати трудові показники на підприємстві, характеризувати та надавати пропозиції за результатами проведеної аудиторської перевірки на підприємстві.

ТЕМА 12. МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНО – ТРУДОВОЇ СФЕРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ Й УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО – ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Специфіка досліджень проблем трудової організації в умовах ринку. Етапи соціологічних досліджень. Дослідження соціального значення власності. Суть, мета і задачі соціологічних досліджень у сфері праці.

Соціальні процеси. Загальні задачі соціологічних досліджень. Розробка програми і етапи соціологічного дослідження. Функції соціологічних досліджень. Методика визначення об'єкту і предмету дослідження.

Регулювання і вдосконалення соціально-трудова відносин. Система законодавчих і нормативних актів, регулюючих трудові правовідносини. Трудове законодавство України, його відповідність міжнародним нормам.

Основні поняття: соціологія, соціологічне дослідження, КЗоТ України, трудове законодавство, міжнародні норми, нормативно-правові акти.

Базові знання, уміння і навички: уявлення про спеціальні соціологічні і соціально-психологічні методи дослідження проблем трудової організації; розробка програми соціологічного дослідження.

ТЕМА 13. МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО – ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Створення Міжнародної організації праці (МОП). Декларація МОП. Принципи діяльності МОП. Основні задачі діяльності МОП. Пріоритети програм діяльності МОП. Структура організації. Методи роботи МОП. Дослідницька і видавнича діяльність МОП.

Міжнародна трудова міграція. Основні причини виникнення і існування міжнародної трудової міграції. Легальна і нелегальна трудова міграція. Позитивні і негативні соціально-економічні наслідки міжнародної трудової міграції. Міжнародна організація міграції: основні цілі і задачі.

Регулювання міжнародних міграційних процесів. Адміністративно-правове і економічне регулювання міграційних процесів.

Основні поняття: МОП, пріоритет, міжнародна трудова міграція, Міжнародна конференція праці.

Базові знання, уміння і навички: визначати основні задачі МОП; аналізувати відповідність розвитку і регулювання соціально-трудова відносин в Україні критеріям МОП.

Рекомендована література

Основна література

1. Пащенко І.Н. Економіка праці і соціально – трудові відносини: Львів : Магнолія 2006, 2009.
2. Калина А.В. Ринок праці. Навч. посібник. К: МАУП, 2011.
3. Калина А.В. Економіка праці та соціально- трудові відносини: Навч.посіб.- К.: МАУП, 2014.
4. Калина А.В. Організація та нормування праці на виробництві: Навч.посіб.- К.: МАУП, 2015.
5. Махсма М.Б. Економіка праці: посіб. Для розв'язання задач: К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003.
6. Махсма М.Б. Економіка праці та соціально-трудоі відносини: Навч. посібник: К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004.
7. Есинова Н.И. Экономика труда и социально-трудоіе отношения: Учеб. пособие. К.: Кондор, 2003.
8. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економіки праці: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2002.
9. Завіновська Г.Т. Економіка праці: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 300 с.
10. Гадзевич О.І. Оплата праці в умовах ринку : теорія, практика : Навч. посібник.- К.: Кондор, 2008.- 402 с.
11. Єсінова Н.І. Економіка праці: Навч. посібник. Харків: Академія, 2000.
12. Сост. В.Д. Мельничук. Экономика труда и социально-трудоіе отношения: Конспект лекцій. Павлоград: ЗПИЭУ, 2005.
13. Калина А.В. Економіка праці: К.: МАУП, 2004.
14. Павленко Н. Организация труда и заработная плата: Х.: Фактор, 2001.
15. Б.М. Генкин. Экономика и социология труда: М.: Норма – Инфра – М, 2000.

Додаткова література

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII від 30.04.17/Електронний ресурс/Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
2. Закон «Про зайнятість населення» від 01.03.1991 № 5067-XVII. від 30.08.16/Електронний ресурс/Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
3. Закон «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР від 01.01.17/Електронний ресурс/Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>.
4. Інструкція із статистики заробітної плати. Затверджена наказом Державного комітету статистики України від 13 січня 2004 року № 114/8713 /Електронний ресурс/Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04>.

5. Адамчук В.В., Кокин Ю.П., Яковлев Р.А. Экономика труда: Учебник. – М.: Финстатинформ, 1999. – 431 с.
6. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економіки праці: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2000. – 313 с.
7. Буряк П.Ю., Карпінський Б.А., Григор'єва М.І. Економіка праці й соціально-трудова відносини. Навчальний посібник. – К.: ЦНЛ, 2004. – 440 с.
8. Васильченко В.С., Петюх В.М., Щетиніна Л.В. Ринок праці: Навч.- метод. Посіб. Для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2006. – 228 с.
9. Генкин Б.М. Экономика и социология труда. Ученик. – М.: Норма-Инфра, 1999. – 384 с.
10. Джаин И.О. Оценка трудового потенциала: Монография. – Сумы: Университетская книга, 2002. – 250 с.
11. Колосницына М.Г. Экономика труда: Учебное пособие. – М.: Магистр, 1998. – 240 с
12. Колот А.М. Соціально-трудова відносини: теорія і практика регулювання: Монографія. – К.: КНЕУ, 2003. – 230 с.
13. Лібанова Е. М. Ринок праці та соціальний захист: Навчальний посібник. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 491 с.
14. Лібанова Е. М. Ринок праці: Навчальний посібник: – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
15. Локтев В.Г. Нормирование и оплата труда. Учебное пособие. – Мн.: ООО «Современная школа», 2006. – 176 с.
16. Лукашевич В.М. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Навчальний посібник: – Львів: Новий Світ-2000, 2004. – 248 с.
17. Махсма М.Б. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Навчальний посібник: – К.: Атіка, 2005. – 304 с.
18. Махсма М.Б. Економіка праці: Посібник для розв'язування задач: – 2-е вид., доп. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2003. – 73 с.
19. Петюх В.М. Ринок праці: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 1999. – 288 с.
20. Роцин С.Ю., Разумова Т.О. Экономика труда: экономическая теория труда: Учебное пособие. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 400 с.
21. Рынок труда и доходы населения. / Под.ред. Н.А. Волгина. Учебное пособие. – М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 1999. – 280 с.
22. Социальная олітика: Энциклопедия. – М.: Альфа-Пресс, 2006. – 416 с.
23. Тимош І.М. Економіка праці: Навчальний посібник. – Тернопіль: Астон, 2001. – 347 с.
24. Баланда А. Ринок праці як економічна категорія // Підприємництво, господарство і право (укр.).- 2008.- № 5.- С.21-26
25. Беркута Н. Види трудових договорів та їх регулювання у законодавстві про працю. // Журнал «Право України».- 2007.- №12.- С.59-61.

26. Гимпельсон В., Капелюшников Р. Нестандартная занятость и российский рынок труда // Вопросы экономики (рус.).- 2008.- № 1.- С.122-144
27. Голубева Т.С., Колос І.В. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства // Актуальні проблеми економіки (укр.).- 2008.- № 5.- С.66-72
28. Дієсперов В.С. Продуктивність праці - критерій стану і спроможні господарства // Україна: аспекти праці (укр.).- 2008.- № 3.- С.41-46
29. Євсеєнко О., Волохова Л. Деякі аспекти статистичного аналізу зайнятості та безробіття на ринку праці України // Економіст (укр.).- 2007.- № 9.- С.37- 40
30. Євтух О. Теорія економічного нормування: сучасний погляд // Вісник Національного банку України (укр.).- 2006.- № 3.- С.30-33
31. Жадан С.В. Соціальне партнерство - новий принцип в управлінні загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням // Адвокат (укр.).- 2007.- № 4.- С.15-18
32. Иванов Ю.В. Оптимизация численности работников // Управление персоналом (рус.).- 2007.- № 5.- С.56-71
33. Игнатовский П. Динамизм труда и социально-экономический прогресс. // Экономист.- 2006.- №2.- С.162-170.
34. Конопліна Ю.С. Окремі аспекти зниження продуктивності праці співробітників банку при переході до інформаційного суспільства // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т.16: Збірник наукових праць: Наукове видання.- Суми: УАБС НБУ, 2006.- 334 с.- ISBN 966-8958-03-9
35. Куровська Г. Основні концепції державної політики залучення осіб з інвалідністю до ринку праці: міжнародний аспект // Україна: аспекти праці (укр.).- 2007.- № 1.- С.43-46
36. Лазор В.В. Социальное партнерство как принцип разрешения трудовых споров и конфликтов на современном этапе // Держава і право (укр.).- 2007.- № 3.- С.234-240
37. Лаптії І. Оплата праці як соціально - економічна та правова категорія // Право України (укр.).- 2006.- № 1.- С.106-109
38. Мамченко В., Чорнобривець Л. Нормування праці // Збірник систематизованого законодавства.- 2006.- № 5.- С.146-155
39. Матвієнко П. До питання державного регулювання оплати праці в Україні // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України (укр.).- 2007.- № 4.- С.79-89
40. Новак В. Неурядові організації або соціальне партнерство між державою і громадянським суспільством: зарубіжний досвід // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України (укр.).- 2006.- № 1.- С.359-364
41. Новіков В. Імперативи розвитку ефективного соціального партнерства // Економіка України (укр.).- 2006.- № 1.- С.80-86

42. Овчинникова Т., Штефан В., Скородумова В. Перегрузки в деятельности руководителя - снижение производительности труда на предприятии // Управление персоналом (рус.).- 2007.- № 16.- С.70-72
43. Оленцевич Н. Соціальне партнерство: деякі питання теорії та практики становлення в Україні // Економіст (укр.).- 2006.- № 8.- С.70-74
44. Петрое О. Трудові ресурси як наукова проблема та об'єкт управління // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України (укр.).- 2007.- № 2.- С.394-400
45. Пороховский А. Эффективность экономического образования // Вопросы экономики (рус.).- 2008.- № 7.- С.108-118
46. Риндя А. Коли вміння працюючих визначає їх кількість (нормування праці бухгалтера) // Податки та бухгалтерський облік (укр.).- 2009.- № 22.- С.2-8
47. Стефонишин О.В. Розвиток українського ринку праці як передумова реалізації людського інтелектуального потенціалу // Регіональна економіка (укр.).- 2007.- № 2.- С.43-50
48. Сулима О. "Удаленная занятость" // Финансовая консультация (рус.).- 2008.- № 5.- С.25-28
49. Т.Г. Деревягина, Понятие «социальное партнерство»: содержательный аспект // Высшее образование сегодня. №9, 2006г., с.34-37.
50. Гаршина О. Державна політика зайнятості в зарубіжних країнах // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України (укр.).- 2008.- № 4.- С.467-472
51. Гаршина О. Державне регулювання продуктивної зайнятості в умовах ринкової економіки // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України (укр.).- 2008.- № 2.- С.261-266
52. Гаршина О. Розвиток державного регулювання зайнятості та соціальна політика // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України (укр.).- 2008.- № 1.- С.347-354
53. Токарський Т. Європейська модель "Держави добробуту": теорія та практика // Журнал європейської економіки (укр.).- 2007.- № 4.- С.351-362
54. Трунова Г. Держава як суб'єкт соціального партнерства // Підприємство, господарство і право (укр.).- 2007.- № 1.- С.27-30
55. Трунова Г. Правові аспекти діяльності організацій роботодавців як суб'єктів соціального партнерства // Юридична Україна (укр.).- 2007.- № 2.- С.63-67
56. Трунова Г.А. Форми соціального партнерства на сучасному етапі // Адвокат (укр.).- 2006.- № 9.- С.18-21
57. Ушенко Н.В. Категорія "людський капітал" у концепції людського розвитку // Формування ринкових відносин в Україні (укр.).- 2007.- № 2.- С.138-143
58. Фатєєнко Н.В. Еволюція економічних теорій та причин безробіття // Формування ринкових відносин в Україні (укр.).- 2006.- № 12.- С.166-170.

59. Чижова Л. Развитие трудового потенциала: обоснование стратегии. // Человек и труд (рус).- 2006.- № 1 – С.1-6.
60. Шопіна І. Соціальне партнерство або корпоративізм: пошук концептуальної моделі // Право України (укр.).- 2006.- № 11.- С.44-49
61. Щербаков А. Ориентиры производительности труда // Экономист (рус.).- 2007.- № 1.- С.36-40.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. <http://zakon3.rada.gov.ua/>
3. http://library.tneu.edu.ua/files/EVD/econ_praci_i_soc_vidnosyn.pdf
4. <http://www.lib.nau.edu.ua/BooksForNAU/2010/Gorodetska.pdf>
5. http://culonline.com.ua/Books/Ekonomika_PraciAkulov2012.pdf
6. <http://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/7185.pdf>
7. https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u122/EP_STV_EKK_OiA_Bobr_Muk.pdf
8. http://znannia.com.ua/product/ekonomika_praci_ta_social4no15trudovi_vidnosini_pidruchnik1__515te_vid16_onovlene1_zatverdzheno_mon_2_grishnova_01a1_k16_20111__390_s16_tv1_pal16_8st1_10_pr191
9. <http://westudents.com.ua/knigi/107-ekonomka-prats-ta-sotsalno-trudov-vdnosini-grshnova-0a.html>
10. <http://uchebnik-online.net/book/789-ekonomika-praci-navchalnij-posibnik-chervinska-l-p.html>
11. http://myreferatik.in.ua/load/referat_1_kurs/1/6
12. http://botanichik.at.ua/publ/uchebniki_pidruchniki/ekonomika_praci_is/110-1-0-311
13. http://studzone.at.ua/load/zadachi_z_ep_ta_stv_ekonomika_praci_ta_socialno_trudovi_vidnosini_2012/1-1-0-16
14. <http://moodle.socosvita.kiev.ua/course/info.php?id=336>
15. <http://dSPACE.ukrfa.kharkov.ua/handle/123456789/6035>